

YARIMÇIQ ALİM ÖMRÜ

GEOLOQ-ALİM XUDAKƏRİM ŞƏFİYEVİN UNUDULMAZ XATİRƏSİNƏ

Həmzə Vəliməmmədov,
Öməkdər jurnalist

Həyat məni ağır sınaqlara çəkib. Üç yaşında atam repressiyanın qurbanı olub. Taleyimə köçkünlük düşüb. Baba ocağını tərk edib Cəngəmيران kəndinə pənah gətirmişik. Sağ olsunlar, adamları bizi qayğı ilə qarşıladılar, sığınacaq verdilər, anam kolxozda işlədi. Mən də təhsilimi davam etdirdim. 1949-cu ildə üçüncü sinifdə oxumağa başladım. Tay-tuşlarına tez alışdım, qoşulub oynamağa, gəzməyə getdim. Sınıf yoldaşlarımdan 5 nəfəri sağdır. İbrahim istedadlı rəsamsandır, Hüseynağa ilə Eynəli pedaqoji işdən təqaüdə çıxıblar. Oqtayın əli işdən hələ soyumayıb. Nazı xanım Bakıda yaşayır. Biz xeyirdəşərdə görüşüb məktəb illərini yada salırıq, Allah dərgahına qovuşanlara rəhmət diləyirik.

Məktəbimizdə sinif otaqları çatışmırdı. Birincilərə və üçüncülərə kolxozun idarə binasındakı otaqlarda dərs keçirdilər. Birincilərin müəllimi Rəhilə xanım Miriyeva, bizim sinif rəhbərimiz isə Ayaz Tahirov idi. Stalin öləni kəndin gircəyində təzə məktəb qapılarını açdı. 1954-cü ildə yeddiilliyi bitirdik. Biz onuncuda oxuyanda dostlarımdan Aydın Qafarov, Abdulla Tahirov, Xudakərim Şəfiyev, Gülhəsən Qafarov, Həmzə Nəsirov, Məlik Cabbarov Lerik orta məktəbinə gəldilər, dəstəməz böyüdü.

Allah Xudakərimə fitri istedad vermişdi

Yeddiilliyi tərifnamə ilə bitirmişdi, orta məktəbdə də əla qiymətlərlə oxuyurdu. Təbiət-cə sakit olan bu oğlan müəllimlərin diqqətində idi. Rzaqulu müəllim onun riyazi mühakimələrindən, məntiqindən ağız dolusu danışdı. Səkkizinci sinif şagirdlərindən yalnız onun şəkli "Əlaçılar lövhəsi"ne vurulmuşdu.

1959-cu ildə pedmektəbdə təhsilimi başa çatdırdım. Xudakərim kamal attestatı almışdı. Atası İsmayıl əmi ilə qonşuluqda yaşayırdıq. Xudakərimlə ağsaqqalın görüşünə getdim. Əynində mahuddan çuxa, başında quzu dərisindən papaq. Hündürboy, nurani kişi ata nəvazişiyə məni qucaqladı. "Şükür sənə ilahi, yetimin əli, çörəyə çatdı" deyərək xeyir-dua verdi.

İsmayıl əmi Eyvazlı tayfasının ağsaqqalı idi. Qardaşları Heydər əmini, Vahab əmini,

Balamirzə əmini tanıyırdım. Xeyirə-şərə birgə gedib gələrdilər. Ortancıl qardaşı Əjdər müharibədən qayıtmamışdı. Adı çəkildə İsmayıl əminin gözləri nəmlənərdi. Eyvazlı tayfasının Məşi, Qələmirzə, Daşdəmir, Mirzəbala, Rza kimi sözbütöv, əliaçıq, yurd qədri bilən oğulları vardı. Bu gün onlar yada düşür, adları ehtiramla çəkilir.

İsmayıl əmi

həm çoxuşaqlı ata, həm də cəngəmيرانlılara xas qonaqpərvər idi. Beş övladı vardı: Kinəxanım, Rəziyyə, Eyvazəli, Xudakərim, Şirin. Ailəni halal çörəklə dolandırırdı. Payızda əkinçi idi, yayda biçinçi. Həyətidən qaramal, qoyun-quzu əksik olmazdı. Dodoxanım nənənin nəhrəsinin yağından, ayranından hərdən bizə də pay düşərdi. Biz orta məktəbə gedəndə Eyvazəli artıq tələbə idi. Pedaqoji İnstitutunun riyaziyyat fakültəsində oxuyurdu. Uzun illər müəllim işlədi. Doğma ocaqda atasının ağsaqqallıq missiyasını davam etdirir. Bu yaxınlarda 85-i yola salıb. Çox mərhəmətlidir, ömründə birinin qəlbinə dəyməyib.

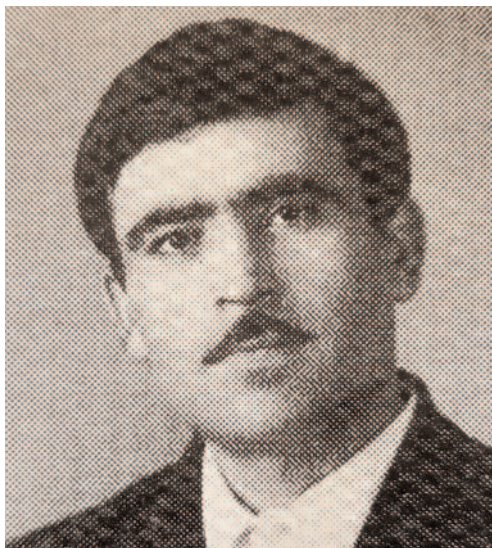
Xudakərim orta məktəbi bitirən ili 19 yaşındaydı. Sentyabrda sovet ordusu sıralarında xidmətə çağırıldı. İki il Azərbaycandan uzaqlarda vətəndaşlıq borcunu yerinə yetirdi, hissədə nümunəvi əsgər kimi tanındı. İsmayıl əmiyə razılıq məktubları göndərildi. Ata sevindi, ananın gözləri yol çəkdi. 1962-ci ilin iyul ayında evə döndü, əsgər paltarını soyunub arzusunun ünvanına yollandı. Müdriklər "Niyətin hara, mənzilin ora" deyiblər. Azərbaycan Dövlət Universitetinin qəbul komissiyasında geoloji coğrafiya fakültəsini seçdi.

İmtahanlar başa çatdı. Bu fakültəyə qəbul olunanlar arasında Xudakərim yüksək bal topladı. Qəbul vərəqini alan günün sabahı kəndə qayıtdı. Qonum-qonşular gözyaşındığına gəldi. Mən də dostluq borcumu yerinə yetirdim. Müəllim işlədiyim Blaband kəndindən aşağı enib, təbrikə qoşuldum. Beləliklə, Xudakərimin qayğılarla dolu tələbəlik illəri başlandı. Xudakərim Şəfiyev üçüncü kursda elmi-axtarışlara başladı. Seçdiyi ixtisas üzrə məqalələri dövrü mətbuatda çap olundu, mütəxəssislər tərəfindən bəyənilirdi. 1968-ci ildə universiteti fərqlənmə dip-

lomlu ilə bitirdi. Onu Azərbaycan Elmlər Akademiyasında işləməyə dəvət elədilər. Geologiya İnstitutunun vulkanologiya laboratoriyasında kiçik elmi işçi kimi əmək fəaliyyətinə başladı. Elə birinci ildən çalışqanlıq, seçdiyi peşəyə vürğunluğu ilə rəhbərliyin diqqətini çəkdi, ekspedisiyaların tərkibinə daxil edildi. Dağ rayonlarını qarış-qarış gəzdi.

1978-ci ildə

Respublika Geologiya və Mineral Ehtiyatlar Komitəsi

Gədəbəy rayonunun Samanlıq mis yatağını açdı. Bu kəşfdə Xudakərim Şəfiyevin də xidməti az olmadı. Elmi işinin mövzusunda burada seçdi. İki il gərgin axtarışlar bəhrəsini verdi. 1980-ci ildə "Kiçik Qafqazın şimal-şərq hissəsinin üst təbəşir vulkanizması və onunla əlaqədar postmatik minerallaşma" mövzusunda dissertasiya müdafiə etdi, geologiya-mineralogiya elmləri namizədi adını aldı. Uzun illər Elmlər Akademiyasının Geologiya İnstitutunun paleovulkanologiya laboratoriyasında baş elmi işçi vəzifəsində fəaliyyət göstərdi.

Xudakərim Şəfiyevin elmi işinin əsas tədqiqat dairəsi vulkandan sonra əmələ gələn mineralların və onlarla birlikdə əmələ gələn törəmələrin öyrənilməsiydi. O, ilk dəfə olaraq respublikada apardığı kompleks tədqiqatlar nəticəsində seolit mineralların üst təbəşir vulkanitlərində paylanmasını, yayılmış olduğu sahələri dəqiqləşdirib xəritələrini tərtib etmişdir.

Jurnalist həmkarım

İslam Qəriblinin yazdığına görə, istedadlı alim Xudakərim Şəfiyevin respublikada, keçmiş ittifaq və dünya mətbuatında vulkan və onunla əlaqə-

dar minerallar haqqında çap olunmuş məqalələrinin müəllifidir. Elmi tədqiqatları 20 elmi hesabatda və "Kiçik Qafqazın mezozoy maqmatik formasiyaları və onlarla əlaqədar endogen filizləşmə", "Kiçik Qafqazın cənub yamaclarının maqmatik komplekslərinin petrologiyası (Vəndam zonası) monoqrafiyalarında əksini tapmışdır.

Unudulmaz dostum yurdsevər, ailəcanlı, qohumcanlı, təvazökar, tay-tuşlarına sadıq ziyalı idi. Doğulduğu torpağın hər qarışına bələd idi. Abidələri barədə söhbətlərinə qulaq asmaqdan doymurduq. Bu barədə vaxtilə mətbuatda yazısı dərc olunmuşdu. "Xəlifə Zəkəriyyə türbəsinə görə Cəngəmيرانı çox-çox uzaqlarda tanıyırlar. Səyahat ziyarətinə gəliblər, hər daş qəbirə baş əyib gediblər" deyirdi.

Rəfiqə xanımı ömür-gün yoldaşı seçmişdi. Üç il bir parta arxasında oturmuşdular, bir-birini tanımışdılar. Rəfiqə xanım Bakı Məktəbəqədər Texnikumunu bitirib rayona qayıtdı, arzusu ilə Cəngəmيران məktəbini seçdi.

1964-cü ildə

Xudakərimlə izdivac bağlandı. 36 il bir yastığa baş qoydular. Allah onlara, Təranə, Rühəngiz, Səidə, Aybəniz, Aynur və İsmayıl kimi ədəb-ərkanlı övladlar verdi. Qızların hərəsi bir ailənin ismətli gəlini, qayğıkeş anadır. İsmayıl xasiyyətdə adını daşdığı babasına çəkib. Sözbütöv, yol-yolaq bilən cavandır, ata yurdunun çırağ yandırandır.

Xudakərim hər yay kəndə gəlib, bacılarına, qohum-qardaşa baş çəkərdi. Zahirən gümrəh görünərdi, deyib-gülərdi, ötən günlərin xatirələrini yada salardı. Sən demə, xəstəlik içindən yeyirmiş. Heç bir ağrıya baş əyməyən elimizin alim oğlu 2000-ci ildə noyabrın 25-də Bakıda bu dünyadan köç karvanını çəkdi. Vəsiyyətinə görə onu ata-babasının uyuduğu torpağa tapşırıdılar.

Yazını çapa hazırlayarkən Xudakərimin müəllimləri, dostları, qohumları ilə görüşüb söhbətləşdim. Onlardan üçünün xatirəsini qısaca qələmə aldım.

Abdulla Tahirov (Cəngəmيران kəndinin ağsaqqalı):

-Xudakərim Şəfiyevlə həmyaşımam. On il sinif yoldaşım olub. Tahirovlara qohumluğu da çatardı. Təhsilə, elmə böyük həvəsi vardı. Bütün fənləri mükəmməl bilirdi, mütaliəsi də öz yerində. Kitab onun yol yoldaşı idi. O, ali məktəbdə oxuyanda mən də tələbə idim, Pedaqoji İnstitutda təhsil alırdım. Görüşlərimiz elmi mübahisələrsiz keçmirdi. Onun zəkasına heyran qalmışdım. Təəssüf ki, uzun ömür sürmədi. 60 bahar, 60 qış yaşadı.

Fərman Hüseynov (Günəşli kəndi, təqaüddü müəllim):

- Ata-babalarımız Cəngəmيرانından köçüb, burada məskən salıblar. Qız verib, qız almışıq. Xudakərimin anası da bizim kəndin mollası Abbas əminin bacısı idi. Ata evinə gələrdi, bizi də yaddan çıxarmazdı. Xudakərimə "bibioğlu" deyərək müraciət edərdim. Tale elə gətirdi ki, orta məktəbi üç il bir sinifdə oxuduq. Onu ordu sıralarına çağırıdılar, mən pedmektəbə daxil oldum. Əsgərlikdən qayıtdı, mən də diplom almışdım. Dodoxanım bibigilə getdim, Xudakərimlə görüşdüm. O, universitetdə oxumağa hazırlaşdı, arzusuna çatdı. Bakıda işləyəndə görüşmüşdük. Bir gün ölüm xəbərini eşitdik. Yolum Cəngəmيرانa düşəndə Eyvazəliyə qoşulub məzarını ziyarət ələyirik.

Musa Bədəlov (Prezident təqaüddü müəllim, biologiya elmləri namizədi):

- Lerik orta məktəbində kimya və biologiya fənlərini tədris etmişəm. Vaxtilə dərs dediyim şagirdlər arasında elmlər doktorları, elmlər namizədləri, adlı-sanlı təbiblər, pedaqoqlar, qələm sahibləri var. Xudakərim Şəfiyevi də yaxşı xatırlayıram. Savadlı, ədəb-ərkanlı şagird idi.

Məktəbimizi bitirəndən sonra universitetdə oxudu, dissertasiya müdafiə elədi, tanınmış geoloq-alim oldu. Məqalələri və monoqrafiyaları barədə məlumatım var. Bir neçə il Elmlər Akademiyasının Geologiya İnstitutunda baş elmi işçi vəzifəsində çalışdı. Belə insanları yada salmaq, gənclərə tanıtmaq biz yaşlı nəslin borcudur.

Yanvarın 12-də Xudakərim Şəfiyevin doğum günüdür. Yaşasaydı 80 yaş olardı. 60 illik ömür payını şərəflə başa vurdu. Adı Lerikin salnaməsinə geoloq alim kimi yazıldı.